

Koncepce rozvoje

Katedry ruských a východoevropských studií (2015-2019)

Katedra ruských a východoevropských studií bude v období let 2015-2019 fungovat v kontextu řady personálních i pedagogických změn, na které budou navázány i změny ve vědeckém bádání i v oblasti vnějších vztahů. Personální změny jsou determinovány především částečnou generační obměnou. V pedagogické oblasti bude celý Institut mezinárodních studií procházet očekávanou proměnou magisterského cyklu a přípravou na zavedení institucionálního a potažmo i celofakultního bakalářského studijního programu. Rostoucí internacionalizace vědeckého bádání, ke kterému přispívá i nedávná a očekávaná spolupráce se špičkovými světovými institucemi, si vyžádá i určitou transformaci vědeckých publikací s důrazem na publikování ve světovém měřítku.

1. Personální obsazení

Personální obsazení katedry je v zásadě stabilní. V následujícím období by měly především pokročit habilitace členů katedry střední generace (momentálně jsou habilitovaní 4 členové katedry, v následujícím období se očekávají přinejmenším další dvě habilitační řízení).

Ve stejném období však nastane částečná generační výměna na některých postech a bude potřeba nalézt adekvátní náhradu, která se v současnosti rýsuje z řad doktorandů i externích specialistů. Regionálně a tematicky byl v posledním období velmi dobře pokryt balkánský region, ať již z řad pracovníků, doktorandů i post-doktorandů ze zahraničí. Dlouhodobě stabilní zůstává i region Střední Evropy a Pobaltí, kde se však rýsuje nutnost najít perspektivního pracovníka na výzkumu Maďarska a Slovenska (jeho systematičtější výzkum na katedře dosud chybí). V oblasti ruského a eurasijského prostoru se v krátkodobé perspektivě rýsuje personální mezera v oblasti výzkumu východní Evropy (v současnosti se tímto problémem plně zabývá pouze jeden pracovník). Zde bude potřeba posílit především výzkum konjunkturního (nejen momentálně, ale zřejmě dlouhodobě) tématu současné Ukrajiny a částečně Běloruska či Moldavska (s vazbou přinejmenším prvních dvou na vnitřní vývoj v Rusku). Krátkodobým řešením bude především v posílení katedry o kvalitního zahraničního pracovníka v rámci programu podpory post-doktorandských výzkumných pracovníků UK (v ideálním případě od 1.1.2016). Tento pracovník by pomohl především se zvýšením publikační úrovně katedry a přinejmenším na dva roky by (podle možností daných převážně

vědeckým úvazkem) zaplnil poptávku po kursech o tomto regionu, které chybí především zejména v anglojazyčných programech. Dále je v předběžném jednání možnost angažování externího vyučujícího se zaměřením na dějiny a současnost Ukrajiny. Podobný přínos by měl i specialista na současné Rusko (v současnosti se tímto problémem plně zabývá jeden kmenový pracovník a další ve vztahovém kontextu). Nicméně bude důležité zachovat i stávající historický segment výuky a bádání o Rusku/Sovětském svazu, kterým se v současnosti zabývají tři pracovníci na částečný úvazek plus někteří externí pracovníci. V tomto směru bude snaha o navýšení tohoto segmentu alespoň na jeden stoprocentní úvazek.

Kromě toho bude katedra usilovat o výraznější začlenění do výuky specialistů z praxe, ať již jako externí spolupracovníky nebo alespoň jako stálé hosty na jednotlivé přednášky.

2. Pedagogická činnost

V pedagogické části je aktuální přechod katedry k vedení dvou magisterských specializací (Středoevropská a balkánská, respektive Ruská a eurasijská studia) a zároveň podíl na přípravě akreditace anglojazyčného bakalářského studia v rámci IMS a perspektivně i celé FSV. Katedra je však v oblasti výuky některými bakalářskými studenty považována za do určité míry konzervativní a rigidní, což je důvod odchodu řady bakalářských studentů na magisterské studijní programy v zahraničí či na jiné obory IMS. Ve snaze zvýšit příliv magisterských studentů na katedru bude v následujícím období jedním z cílů zatraktivnit výuku jejích vyučujících především na bakalářské úrovni (zejména ve speciálních seminářích), a to směrem k více seminární formě ve standardu špičkových zahraničních univerzit. Ke zlepšení orientace studentů je vhodné prosadit i podrobnější a jednotný styl sylabů (i s ohledem na specifika jednotlivých kurzů), které by obsahovaly klíčové informace pro studenty. Zároveň by měla být otevřena větší diskuse nad obsahem předmětů či nad formami výuky u jednotlivých členů katedry. Navrhoval bych i vzájemné obohacující kritické hodnocení programů kurzu (částečně již funguje u některých členů katedry) či návštěvy na seminářích/přednáškách (tyto nemají být formou kritické vizity, ale spíše jako inspirativní zdroj). Zejména v magisterském cyklu by si měl student vybírat do hloubky jdoucí semináře, které by tvořily vzájemně propojené komplexy, ať již regionální (Central Eurasian, Balkan, Central European and Baltic Studies) či tématické (nationalism, memory).

Výsledkem těchto úprav ve výuce by měla být jasnější struktura znalostí a schopností studenta na jednotlivých úrovních:

V bakalářských oborech by měl student získat empirické znalosti historie a současnosti zkoumaných teritorií a základní soft-skills jako jsou metodologie, práce s textem a zdroji, formulace

vlastních textů (tento nedostatek se výrazně projevuje například u esejí z moderních dějin teritorií). V prvním případě jde o zachování klíčových předmětů (Moderní dějiny teritorií a 1-2 hlavních profilových předmětů ke každému regionu) v kombinaci frontální a seminární podoby. Další kurzy by měly být standardně vedeny pouze v režimu seminářů s důrazem na čtení a analýzu textů. Tento proces byl již částečně zaveden a probíhá na jiných katedrách, KRVS v tomto směru poněkud zaostala a zdaleka ne všichni vyučující byli schopni tuto formu dostatečně aplikovat. Tato strategie tedy sleduje dva základní cíle. 1) Modernizace výuky pro atraktivitu českého i anglického bakalářského programu a 2) Atraktivita našich regionů pro magisterské studium a obecně plynulý přechod mezi bakalářskými a magisterskými programy.

Magisterské obory by měly kombinovat důraz na metodologické problémy a prohloubení průřezových znalostí (nacionalismus, bezpečnosti, historické koncepce apod.) ve specifických regionech. Nedílnou součástí magisterských kurzů by proto měly být úvodní semináře, které by měly stanovit jasný metodologický rámec předmětu prohlubovaný dále pomocí případových studií. Cílem je absolvent schopný samostatné analytické práce s hlubokou znalostí profilového teritoria. Samozřejmostí, která je však v zásadě dodržována, je výjezd studentů do regionu/země jejich specializace s upevněním znalosti místních jazyků a reálií. Jelikož jazyková vybavenost patří k hlavním přednostem uchazečů, bude v nových akreditacích i nadále požadována znalost 3-4 jazyků (automaticky angličtina a jeden profilový jazyk na vysoké komunikační úrovni a k tomu další profilový a/nebo světový jazyk přinejmenším na pasivní úrovni). Schopnější magisterští studenti by měli být podporováni v publikační činnosti, ke které by měly směřovat lepší seminární a magisterské práce (nebo jejich části). Další možností je jejich zapojení do výzkumných projektů katedry. Cílem je podchytit schopné studenty pro doktorské studium, což se prozatím děje pouze částečně.

Doktorandské studium bude vyžadovat širší diskusi v rámci celého Institutu mezinárodních studií. V zásadě by však doktorandi měli automaticky projít dalším prohloubením znalostí a schopností v oblasti výzkumných metod. Výběr práce by měl předpokládat jejich zapojení do katedrálního výzkumu (vlastní doktorandské granty, GAUK, SVV apod.). V pedagogické oblasti by měla pokračovat praxe postupného (od vyšších ročníků) zapojení doktorandů do stávající výuky, jakkoliv by přitom nemělo docházet k výraznému rozšiřování nabídky předmětů. Tato skutečnost je již částečně řešena v nových akreditacích pro magisterské studium.

3. Vědecká činnost

Přestože katedra i nadále vykazuje v průměru nadprůměrnou publikační činnost, další katedry IMS v tomto směru již nejsou pozadu. Především však jsou publikační výsledky pracovníků katedry značně nerovnoměrně rozloženy.

V následujícím období by se pracovníci měli soustředit na relativně stálý publikační výkon, který by v průběhu 2-3 let zahrnoval i solidní oborové zahraniční časopisy či monografie. Přední české časopisy by měly být publikační platformou maximálně v oblasti témat se vztahem k Česku (vztahy Česka či českých dějin s příslušnými teritorii). Vedení IMS a FSV v posledních letech přiložilo značné úsilí pro motivaci publikační činnosti, ne všichni pracovníci katedry však tuto pobídku adekvátně využívají. Slabší publikační činnost by však po dohodě mohla kompenzovat například intenzivnější výuková činností či jiná prací pro katedru, IMS či FSV.

Z hlediska vědeckého zaměření výzkumu bude nutné začlenit výzkum členů katedry pod nedávno vyhlášené výzkumné priority IMS (paměť, transformace a vztahy). V souladu s výše uvedenou personální politikou katedry bude vhodné současné politicko-historické bádání posílit i o další výzkumná témata (zejména ekonomika, antropologie, sociologie, případně kultura apod.).

S pomocí zahraničních kontaktů je cílem v následujícím období přilákat na katedru větší počet zahraničních odborníků na dlouhodobé výzkumné pobyty (viz výše personální obsazení) i na jednorázové akce (přednášky, semináře, studijní pobyty). V tomto směru je nutno využít nedávno uzavřené dohody s vynikajícími zahraničními výzkumnými pracovišti (Regensburg, Toronto, Berlín aj.). Pro skutečné navázání spolupráce je však potřeba, abychom i my sami byli pro naše partnery dostatečně atraktivní s ohledem na naši vědeckou a publikační činnost.

4. Vnější vztahy katedry

V následujícím období bude dokončena revize meziuniverzitních dohod a, ve spolupráci s vedením FSV a rektorátem UK, bude snaha zaplnit zbývající bílá místa na mapě spolupráce. Jedná se o komplikovaný proces tím spíše, že lokální podmínky na partnerských institucích často nejsou nakloněny rozvoji spolupráce. Nicméně se již podařilo uzavřít dohody i na tak obtížných teritoriích jako je Bělorusko, Ázerbájdžán či Uzbekistán. Dlouhodobá jednání se vedou i na dalším obtížném teritoriu (zapojení katedry do výzkumu v Turkmenistánu) a hledá se vhodný partner v Kyrgyzstánu či na Balkáně (Rumunsko, Albánie, Bosna).

Kromě toho je plánováno rozšíření spolupráce v rámci evropských konsorcií univerzit v oblasti

organizace workshopů, letních škol. V tomto směru jsou odrazovým můstkem již proběhlé letní školy ve spolupráci s univerzitou v Soluni a londýnskou LSE, stejně jako již tradiční česko-polská kolokvia ke Kavkazu a Střední Asii či připravovaný projekt workshopu v konsorciu univerzit pod vedením Dublin City University a financovaném organizací Transitions On-Line.

Vedle zahraničních kontaktů v následujícím období vedení katedry ve spolupráci s jednotlivými pracovníky prohloubí kontakt s tuzemskými institucemi s vazbou na profilové regiony. Katedra by tak měla pro účely společných seminářů, kulatých stolů či kolokvií pokračovat a prohloubit spolupráci s příslušnými odbory ministerstev (MZV, MO, MPO), Radio Free Europe/Radio Liberty, OBSE, velvyslanectvími jednotlivých zemí, Hospodářskou komorou či Obchodní komorou pro SNS apod. Tím spíše, že na těchto postech můžeme již často využít našich absolventů.

5. Organizace katedry

Jedním z důležitých momentů rozvoje katedry je zlepšení a prohloubení komunikace mezi pracovníky katedry. Na oficiální úrovni by měla být prohloubena aktivita při předávání informací z vedení IMS k členům katedry tak, aby každý pracovník měl více možností přispět k úspěšnému chodu a rozvoji katedry. Na úrovni katedry by měly být mezi seniorními a juniorními pracovníky rozdělena zodpovědnost za nejrůznější agendy tak jako tomu bylo již před několika lety (PR a prezentace katedry, zahraniční vztahy, stáže, alumni, visiting speakers and fellows, ediční činnost apod.). Základem by tak měly být pravidelnější oficiální schůzky katedry, které jsou v současnosti nejnižší z celé IMS.

Katedra by měla být i nadále ostrůvkem přátelského propojení studentů, doktorandů a pracovníků katedry. V této souvislosti budou dále podporovány neformálních aktivity katedry, jako jsou pravidelná neoficiální setkání katedry nebo výlety či vycházky s vyučujícími, kterých by se mohly zúčastnit i studenti magisterského či bakalářského studia.

Přehled klíčových úkolů katedry na následující období (2015-2019)

Personální oblast

Z krátkodobého hlediska přilákání dalších výzkumných pracovníků z řad post-doktorandů (1 žádost v roce 2015 pro region východní Evropy a jedna další žádost podle potřeby v roce 2016).

V krátkodobé perspektivě vytipovat externí spolupracovníky z praxe a možnosti jejich zapojení do stávající výuky (2015-2016)

V horizontu 2-3 let vytvořit podmínky pro generační výměnu na příslušných pozicích (2016-2018).

Pedagogická činnost

Aktivní zapojení do přípravy akreditace anglojazyčného programu (2015-2016)

Revize seminářů a přednášek na bakalářských i magisterských oborech a jejich kvalitativní proměny (2015-2016)

Propojení tematických či regionálních kurzů do větších celků (2015-2016)

Vědecká činnost

Vyrovnanější publikační činnosti pracovníků katedry s důrazem na zahraniční publikace a monografie (2016-2017)

Začlenění pracovníků pod výzkumná témata IMS (2016-2018).

Větší provázanost a spolupráce s partnerskými zahraničními pracovišti (2016-2019)

Vnější vztahy

Dokončení revize meziuniverzitních dohod (2015-2016) a rozšíření spolupráce do dosud nepokrytých regionů (2015-2019)

Výraznější aktivita při organizaci workshopů či panelových diskusí a kulatých stolů na aktuální témata s externími odborníky (2015-2016).

V Praze, dne 26.2.2015

PhDr. Slavomír Horák, Ph.D.